

іальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей є передумовою успішного здійснення захисту прав та інтересів дітей.

Список використаної літератури:

1. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04. / Іванченко Євгенія Анатоліївна. – О., 2005. – 262 с.
2. Котляр Л. І. Роль внутрішньогрупових відносин у формуванні компонентів вольового акту в особистості [текст] / Л. І. Котляр // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Ізмаїл, 2000. – Вип. 10. – С. 59-63.
3. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: [учбовий посібник] / З. Н. Курлянд. – Одеса, 1995. – 160 с.
4. Леонова В. І. Прикінцева діагностика підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей Виховання і Культура січень-березень, 2013 №1 (29). Міжнародний науково-практичний журнал ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» Матеріали всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції «Студентські соціальні ініціативи: реалії та перспективи», Одеса.
5. Леонова В. І. Структурні компоненти підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Науково-практичний журнал Південноукраїнського наукового Центру НАПН України Наука і освіта № 1-2/СХП, січень-квітень, 2013 року (180-185).
6. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2005. – 490 с.

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

УДК: 378.013+371.302.81

Перишина Л.В.

У статті представлено результати педагогічного експерименту з формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів. Охарактеризовано етапи, визначено методи та засоби реалізації педагогічних умов щодо формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищої школи.

Ключові слова: формування, модель, умова, етап, метод, засіб.

Л.В.Перишина

В статье представлены результаты педагогического эксперимента по формированию профессионального мастерства у будущих преподавателей высших педагогических учебных заведений. Охарактеризованы этапы, определены методы и способы реализации педагогических условий по формированию профессионального мастерства у будущих преподавателей высшей школы.

Ключевые слова: формирование, модель, условие, этап, метод, способ.

L. V. Pershina

The article represents the results of pedagogical experiment in formation of professional skills of future teachers of higher pedagogical educational establishments. The author determines the stages, defines the methods and ways of realization the pedagogical conditions of formation of professional skills of future teachers of higher school.

Key words: formation, model, pedagogical condition, stage, method, way.

Актуальність дослідження. Підготовка майбутніх викладачів, а зокрема, формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, залишається важливим питанням, що потребує як теоретичного, так і практичного розв'язання. Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю визначення ефективності використання визначених педагогічних умов для формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що для формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів не існує єдиної універсальної методики. Відтак, доцільним є застосування праць таких науковців та педагогів, як І.А.Зязюн [5], І.М.Богданова [1], О.С.Булатова [2], В.В.Корнечук [3], В.І.Ковальчук, Л.М.Сергєєва, А.О.Молчанова [4].

Мета статті. Представити результати педагогічного експерименту з формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. На констатувальному етапі експериментально-дослідної роботи було проведено опитування, в якому загалом взяли участь 181 респондент, до складу яких увійшли магістранти та аспіранти. Було опитано магістрантів факультетів та інститутів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет К.Д.Ушинського (м.Одеса): факультету початкового навчання (ПН), інституту мов світу імені (ІМС), Херсонського державного університету та Миколаївського державного університету. В опитуванні також брали участь аспіранти факультетів та інститутів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (м. Одеса): факультету початкового навчання (ПН), інституту мов світу імені (ІМС), кафедри сімейного та естетичного виховання.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що майбутні викладачі переважно знаходилися на помірному рівні сформованості професійної майстерності (ЕГ – 50%, КГ – 51.6%). Пасивний рівень відзначено в 32.2% майбутніх викладачів ЕГ та 31.9% - КГ, оптимальний – у 17.8% майбутніх викладачів ЕГ та 16.5% - КГ.

На підставі аналізу теоретико-методологічних положень щодо підготовки майбутніх викладачів до професійної діяльності та формування у них професійної майстерності було розроблено експериментальну модель формуван-

ня професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, що складається з трьох взаємопов'язаних етапів (рефлексивно-репродуктивного, інтродуктивного, імерсивного).

Критеріями сформованості професійної майстерності було обрано: рефлексивний (оптимістичне прогнозування, впевненість в собі як викладачеві, бажання до саморозвитку), змістовий з показниками: психолого-педагогічні знання, знання методики викладання та загальнокультурні знання, операційний (комунікативно-організаційні вміння, мобілізаційна готовність та вміння застосовувати інноваційні технології), суб'єктно-орієнтований (емоційна стабільність, творчий потенціал, інтерактивна направленість). Відповідно вивчено три рівні сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів: пасивний, помірний, оптимальний.

Відповідно до завдань дисертаційної роботи на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського» проведено формувальний етап дослідження, який передбачав розробку експериментальної моделі щодо формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та упровадження розроблених педагогічних умов. У якості засобів реалізації для досягнення бажаного результату нами був запропонований навчальний модуль «Основи професійної майстерності у майбутніх викладачів», який складається зі змістового і технологічного модулів у межах навчального курсу «Педагогіка вищої школи».

Реалізація першої умови – стимулювання мотивації професійного самовдосконалення засобами рефлексії – здійснювалась на рефлексивному етапі завдяки впровадженню у педагогічний процес навчального модулю «Основи професійної майстерності у майбутніх викладачів». На цьому етапі було проведено лекцію «Самовдосконалення майбутнього викладача вищого педагогічного навчального закладу засобами рефлексії» та практичне заняття, де використовувалися рефлексивні методи навчання («Килимок ідей», «Уявне кіно», «Поганий спеціаліст», «Помилки викладача» та ін.). Заняття було спрямовано на формування у майбутніх викладачів адекватної самооцінки, впевненості в собі, здатності аналізувати колишні помилки успішного і неуспішного досвіду засобами рефлексії; мотивації, оптимістичного прогнозування та спрямованості на предмет; формування направленості на досягнення результатів засобами самоосвіти та самовиховання, бажання до саморозвитку та удосконалення.

На інтродуктивному етапі відбувалася реалізація другої педагогічної умови – створення інноваційного простору на основі освітньої і наукової підготовки майбутніх викладачів, що передбачала збагачення знань майбутніх викладачів в області вищої школи, розвиток уяви, творчого мислення, інтуїції, імпровізації, формування змобілізованості, регуляцію емоційного стану, застосування методів розвитку різноманітних видів контролю для стимулювання навчання та пізнавальної діяльності. У процесі викладання модулю «Основи професійної майстерності у майбутніх викла-

дачів» у межах навчального курсу «Педагогіка вищої школи» було проведено лекції «Професійна майстерність викладача вищого педагогічного навчального закладу» та «Створення інноваційного простору». Також було проведено лекції та практичні заняття у межах дисципліни «Педагогічна інноватика». Під час практичних занять використовувалися вправи на розвиток різноманітних видів контролю для стимулювання навчання та пізнавальної діяльності, вправи на розвиток змобілізованості, уваги, інтуїції, імпровізації під час виконання майбутніми викладачами своєї професійної діяльності, доповіді, реферати, ігрові методи «Корабель»; «Перетворення предметів», «Промінь», «Подих», «Емоційний режим» (регуляція емоційного стану). Розвиток уваги здійснювався за допомогою тренінгів «Що змінилося?», «Естафета», інтуїції – «Бесіда незнайомих» та імпровізації – «Миттєва реакція», покликаних допомогти у розвитку образного мислення, інтуїтивного передбачення, творчих підходів до справи.

Впровадження третьої педагогічної умови – опанування навичок спілкування в сучасному суспільстві тобто формування полікультурної компетенції – відбувалося на імерсивному етапі та було орієнтовано на формування у майбутніх викладачів перш за все мовних навичок, комунікативної готовності до інтерактивного діалогу, взаємодії, емпатії; організаційних вмінь, а саме, практичних навичок управляти стилем своєї поведінки через усвідомлення того, як його сприймає оточення, виразність міміки, жестів, вміння оперативної й правильно орієнтуватися в постійно змінюваних умовах спілкування, регуляції психічних станів, емоційної стабільності; змобілізованості; формування креативних умінь та навичок, розвиток творчого потенціалу та творчого ставлення до професії. З метою формування полікультурної компетенції у майбутніх викладачів було опрацьовано наступні дві теми, а саме, «Толерантна взаємодія в полікультурному освітньому просторі» та «Андрагогічна компетентність майбутніх викладачів». Навички спілкування в полікультурному суспільстві формувалися під час опрацювання організаційних форм роботи, а саме лекції – удвох, семінарських та практичних занять, засобів структурованої полеміки, вправ «Перспективний підхід» (на застосування критичного мислення, аналізу, синтезу і оцінку для глибокого опрацювання матеріалу), «Пограйте», «Руки, що говорять», «Зайві жести»; методів формування комунікативних навичок «Егорки», «На одному подиху», методів удосконалення голосового апарату, діапазону та інтонації «Базіки», «Скоромовки».

Узагальнену порівняльну характеристику рівнів сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів на прикінцевому етапі експерименту подано в табл. 1.

Результати експериментальної роботи засвідчили суттєве покращення рівнів сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів. Так, після проведення формувального етапу експерименту оптимального рівня досягли 27.8% майбутніх викладачів ЕГ (КГ – 17.6), помірного – 53.3% ЕГ (КГ – 51.6%). На пасивному рівні зафіксовано в ЕГ – 18.9% (КГ – 30.8%).

Таблиця 1
Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних начальних закладів на прикінцевому етапі експерименту

Рівні готовності	ЕГ (90 чол.)				КГ (91 чол.)			
	Констатувальний етап		Прикінцевий етап		Констатувальний етап		Прикінцевий етап	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Пасивний	29	32.2	17	18.9	29	31.9	28	30.8
Помірний	45	50	48	53.3	47	51.6	47	51.6
Оптимальний	16	17.8	25	27.8	15	16.5	16	17.6

Для визначення достовірності отриманих у ході експериментальної роботи результатів використано t-критерій Стьюдента.

Його особливість полягає в тому, що гіпотеза формується через відношення різниці $d_i = x_i - y_i$ – різниця зв'язних пар результатів вимірів. Нами було зроблено припущення про нормальний розподіл цих різниць у генеральній сукупності з параметрами μ_d, σ_d .

Припускаємо гіпотезу H_0 , в якій $\mu_d = 0$, та альтернативну гіпотезу H_1 , де $\mu_d \neq 0$.

Порядок застосування t-критерію за (В.С. Івановим):

Для розподілу вибірок за нормальним законом, що є необхідною умовою критерію, який нами застосовувався, та для більш ефективного підрахунку, одержані бали від діагностувань модифікувались у такий спосіб: за низький рівень майбутній викладач отримував 1 бал, задовільний – 2 бали, достатній – 3 бали.

Ми зробили припущення щодо нормального розподілу в експериментальній групі різниці d_i , сформулювали гіпотезу H_0 та альтернативну H_1 . Потім обрали рівень значущості $\alpha = 0,01$.

Унаслідок діагностування ми одержали дві вибірки обсягом $n = 90$, які являли собою ряди зв'язних пар спостереження.

$$\text{Було використано формулу } \bar{d} = \frac{x_i - y_i}{90},$$

де x_i – це бали, які отримали майбутні викладачі експериментальної групи на прикінцевому етапі формувального експерименту згідно з рівнем сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, y_i – бали, які отримали майбутні викладачі експе-

риментальної групи на початковому етапі формувального експерименту згідно з рівнем сформованості професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих закладів. Підрахувавши середнє арифметичне за зазначеною формулою, ми одержали такий результат: $\bar{d} \approx 0.23$.

За формулою $S_d = \sqrt{\frac{1}{89} \sum_{i=1}^{90} (d_i - \bar{d})^2}$ ми знайшли вибірне стандартне

відхилення. $S_d = \sqrt{\frac{21}{89}} = 0.4857 \approx 0.5$

Значення t-критерію визначалося за формулою $t = \frac{\bar{d}}{S_d / \sqrt{n}}$, під час роз-

рахунку одержали такий результат $t = \frac{0.23}{0.5 / \sqrt{90}} = 4,55$.

Із таблиці критичних значень t-критерія Стьюдента для $\alpha = 0,01$ та $n = 90$ знайшли $t_{0,01} = 2,63$.

Порівнявши емпіричне t з $t_{0,01}$ критичним, ми дійшли висновку, що $t > t_{0,01}$, тобто різниця за показниками рівнів сформованості майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, є статистично значущою на рівні значущості 0,01 (ймовірність помилки $P < 0,01$).

Висновки. Відтак, можна зробити висновок, що формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів є ефективним і результативним у разі реалізації педагогічних умов. Методи та засоби, які були використані під час занять навчального модуля «Основи професійної майстерності у майбутніх викладачів» сприяли ефективному формуванню професійної майстерності у майбутніх викладачів.

Література:

1. Богданова І.М. Особистісна змобілізованість майбутнього вчителя як предмет психолого-педагогічних досліджень: навч. пос./ І.М.Богданова. — Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2013. — 122 с.
2. Булатова О.С. Педагогический артистизм: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. — М. : Академия, 2001. — 240 с.
3. Ковальчук В. І., Сергеева Л. М., Молчанова А. О. Як стати майстерним педагогом: навчально-методичний посібник /Вид. 2-е, перероблене і доповнене. - К. : Арт Економі, 2011. - 184 с.
4. Корнєшук В.В. Формування професійної надійності сучасних фахівців соціономічної сфери діяльності. — Одеса, 2009. — 109 с.
5. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність. — К., 2004. — 422 с.